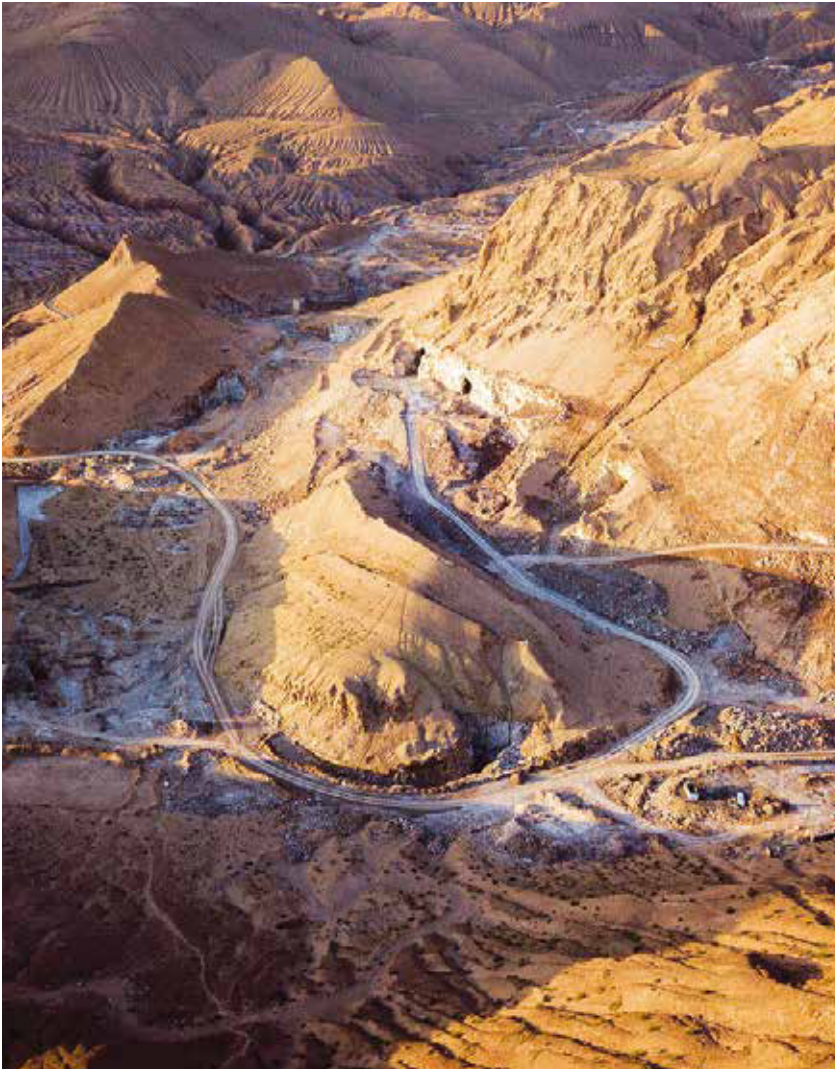

معرفی توانمندی‌های معدنی منطقه جنوب

جنوب استان کرمان بر روی یک صندوق ذخیره ملی از فلزات استراتژیک قرن بیست و یکم ایستاده است. تحول این منطقه از وضعیت «معدن خیز محروم» به «قطب صنعتی پیشرو»، نیازمند یک تغییر پارادایم و عزم جهادی است. این مسیر تنها با مدیریت هوشمندانه، سرمایه‌گذاری کلان و اولویت‌دهی ملی قابل دستیابی است.

/// مقدمه

جنوب استان کرمان، شامل شهرستان‌های جیرفت، کهنوج، رودبار جنوب، منوجان، فاریاب، قلعه‌گنج، عنبرآباد و حوزه جازموریان، یک گنجینه معدنی منحصربه‌فرد و درعین حال کمتر شناخته‌شده در کشور محسوب می‌شود. این منطقه وسیع، میزبان کانسارهای استراتژیکی است که می‌توانند نقش تعیین‌کننده‌ای در آینده اقتصادی ایران ایفا کنند. این نوشته بر آن است تا با نگاهی دقیق و بر اساس داده‌های میدانی، ظرفیت‌های واقعی این حوزه را معرفی، چالش‌های آن را واکاوی و راهکارهای عملیاتی برای شکوفایی آن ارائه نماید.

انواع ذخایر فلزی و گستره جغرافیایی آن‌ها

ذخایر منطقه عمدتاً فلزی و در سه دسته استراتژیک متمرکز هستند:
(۱) مس؛ ستون فقرات توسعه صنعتی منطقه
جنوب کرمان در کمربند مس‌زایی امیدبخش دهج ساردوئیه و جبالبارز قرار دارد که ذخایری با مقیاس ملی و بین‌المللی را شکل داده‌اند:
- **معدن مس گرور (منطقه عنبرآباد)؛** شاه‌دیس معدنی منطقه با ذخیره قطعی و احتمالی بالغ بر ۹۰۰ میلیون تن کانسنگ مس با عیار اقتصادی. این معدن، منطقه را در رده معادن بزرگ مس ایران قرار می‌دهد،
- **معدن مس دلفارد (جیرفت)؛** با ذخیره حدود ۲۰ میلیون تن، از دیگر ذخایر با اهمیت

احمد عرب بنی‌اسد

مدیرکل اداره صنعت، معدن و تجارت جنوب کرمان

مس در منطقه است،

- **کانسار مس سرگز (جیرفت)**؛ با ذخیره احتمالی حدود ۶۰ میلیون تن، نشان‌دهنده تداوم و گسترش کمربند معدنی مس در پهنه جنوب کرمان است.

۲) تیتانیوم؛ فلز آینده و استراتژیک

کانسار تیتانیوم کهنوج (توده تیتانیومی بند زیارت) از ذخایر بسیار مهم و کمیاب تیتانیوم (ایلمنیت) در کشور محسوب می‌شود. تیتانیوم به دلیل سبکی، استحکام و مقاومت خوردگی بالا، فلزی کلیدی در صنایع هوافضا، پزشکی (ایمپلنت)، نظامی و ساخت تجهیزات پیشرفته است.

۳) کرومیت؛ ثروت تثبیت شده

معدن کرومیت فاریاب از دیرباز یکی از مهم‌ترین قطب‌های تولید کرومیت ایران بوده است. کرومیت به‌عنوان ماده اولیه تولید فروکروم و فولادهای ضدزنگ، یک کانی استراتژیک و پرمصرف است.

پهنه‌های اکتشافی؛ معادن فعال و حجم تولید

- **پهنه‌های اکتشافی**؛ علاوه بر معادن شناخته شده، پهنه‌های وسیعی در امتداد کمربندهای مس‌زایی، تیتانیوم‌زایی و کرومیت‌زایی در محدوده جازموریان، عنبرآباد و دیگر مناطق برای اکتشافات تکمیلی و شناسایی کانسارهای جدید وجود دارد.

- **معادن فعال**؛ فعالیت استخراج صنعتی در منطقه بر روی کرومیت فاریاب متمرکز است. در خصوص ذخایر بزرگ مس و تیتانیوم، عمده فعالیت‌ها پس از ایجاد کارخانه‌های فرآوری در فاز اکتشافات تکمیلی، آماده‌سازی و جذب سرمایه‌گذار کلان برای بهره‌برداری قرار دارد.

- **حجم تولید**؛ با توجه به مرحله پیش از بهره‌برداری معادن بزرگ مس و تیتانیوم، هنوز تولید صنعتی قابل توجهی از این ذخایر کلیدی آغاز نشده است. این موضوع، خود بزرگ‌ترین فرصت محقق نشده منطقه محسوب می‌شود.

فرصت‌ها و مشوق‌های سرمایه‌گذاری

الف) ظرفیت‌ها

- **ترکیب بی‌نظیر ذخایر**؛ وجود همزمان مس (فلز صنعتی)، تیتانیوم (فلزهای تک) و کرومیت (فلز آلیاژی) در یک منطقه، امکان ایجاد خوشه صنعتی فلزات ویژه را فراهم می‌کند، - **نیاز ملی به فلزات استراتژیک**؛ خودکفایی در تولید تیتانیوم و افزایش ظرفیت تولید مس، یک ضرورت امنیت ملی است.

ب) امکانات

۱) **انرژی صنعتی ارزان و پایدار** - نیروگاه ۱۰۰۰ مگاواتی شوباد (شهید باهنر) واقع در شهرستان کهنوج؛ این نیروگاه برق

صنعتی پایدار با قیمت ترجیحی را برای واحدهای تولیدی و بویژه صنایع انرژی‌بر (مانند ذوب و فرآوری فلزات، تولید فروآلیاژها، سیلیس متالورژی) تأمین می‌کند، - نیروگاه ۷۰۰ مگاواتی شهرستان جیرفت، - دسترسی به شبکه سراسری گاز با قیمت‌های حمایتی.

۲) نیروی کار و زیرساخت ترانزیتی

- نیروی کار جوان، فراوان و با هزینه رقابتی، - موقعیت ترانزیتی استراتژیک؛ قرارگیری بر محور ارتباطی بندر چابهار به مرکز ایران. این موقعیت، دسترسی آسان به بازارهای مصرف، صادرات از طریق بندر چابهار به کشورهای حاشیه اقیانوس هند و واردات مواد اولیه را ممکن می‌سازد و همچنین قرار گرفتن در محور ترانزیتی شرق-غرب (جاده ارتباطی بندرعباس به مرکز کشور)، - فرودگاه جیرفت برای حمل‌ونقل هوایی.

۳) سایر

- زمین صنعتی ارزان قیمت در شهرک‌های صنعتی منطقه، - آب صنعتی قابل تأمین از منابع موجود.

فرصت‌های با اولویت

۱) جذب سرمایه‌گذار استراتژیک (ترجیحاً با فناوری روز) برای احداث مجتمع مس کرور (از معدن تا کاند)، ۲) احداث کارخانه فرآوری تیتانیوم در کهنوج برای تولید کنسانتره ایلمنیت و در مراحل بعد، اسفنج تیتانیوم، ۳) توسعه فرآوری کرومیت فاریاب به سمت تولید فرومنگنز و فروکروم، ۴) طرح کلان انتقال آب به منطقه (از ساحل دریای عمان یا سدهای جنوبی) به‌عنوان یک پروژه زیرساختی مشترک بین چندین طرح معدنی، ۵) احداث نیروگاه اختصاصی (ترجیحاً تجدیدپذیر خورشیدی) برای تأمین برق پایدار و کم‌هزینه، ۶) ایجاد شهرک صنعتی فلزات استراتژیک جنوب کرمان در مکانی استراتژیک (مانند کهنوج و جیرفت) برای استقرار صنایع تکمیلی.

مطابق ماده ۱۳۲ قانون مالیات‌های مستقیم، واحدهای تولیدی و معدنی در منطقه جنوب استان کرمان از ۱۰۰ درصد معافیت مالیاتی به مدت ۱۰ سال برخوردارند. این دوره در صورت استقرار در شهرک‌های صنعتی به ۱۳ سال کامل افزایش می‌یابد. زمان آن فرا رسیده که به جای خام‌فروشی منابع، صنعت و تکنولوژی را به جنوب کرمان بیاوریم و این منطقه را به کانون تولید ثروت و اشتغال پایدار تبدیل کنیم. آینده درخشان جنوب کرمان در گرو تصمیمات امروز ماست.

ج) مشوق‌ها

۱) مشوق‌های اداری و صدور مجوز (مکانیزم تسهیل شده)
صدور جواز تأسیس در کمتر از یک ماه؛ این فرایند از طریق تشکیل ستادهای ویژه سرمایه‌گذاری با همکاری فرمانداری‌های شهرستان‌های منطقه، عملیاتی شده است. این ستادها با اخذ تأییدیه‌های موقت از ادارات ذی‌ربط شهرستان، روند را به کمتر از ۳۰ روز تقویمی کاهش می‌دهند و امکان صدور جواز تأسیس را برای اداره کل صنعت، معدن و تجارت جنوب کرمان فراهم می‌نمایند.

۲) مشوق‌های مالیاتی

معافیت کامل مالیات بر درآمد ابرازی؛ مطابق ماده ۱۳۲ قانون مالیات‌های مستقیم، واحدهای تولیدی و معدنی در منطقه جنوب استان کرمان از ۱۰۰ درصد معافیت مالیاتی به مدت ۱۰ سال برخوردارند. این دوره در صورت استقرار در شهرک‌های صنعتی به ۱۳ سال کامل افزایش می‌یابد.

چالش‌ها و راهکارها

الف) چالش‌ها

۱) عدم ایجاد صنایع هایتک و پایین‌دستی در منطقه برپایه ذخایر معدنی،
۲) وابستگی به خام‌فروشی؛ حتی در حوزه کرومیت نیز بخش عمده مواد به‌صورت خام یا کنسانتره اولیه از منطقه خارج می‌شود،
۳) فاز مطالعاتی و انتظار برای سرمایه‌کلان؛ ذخایر اصلی مس و تیتانیوم در آستانه بهره‌برداری صنعتی قرار دارند، اما به دلیل نیاز به سرمایه‌گذاری چند میلیارد دلاری و زیرساخت‌های اساسی، عملاً راکد مانده‌اند،
۴) محدودیت شدید منابع آبی؛ فقدان منبع آب مطمئن و پایدار، اولین و مهم‌ترین سد راه

هر سرمایه‌گذاری بزرگ است،

۵) نیاز به سرمایه اولیه فوق‌العاده سنگین؛ دوره بازگشت سرمایه طولانی و ریسک‌پذیری بالا، جذب سرمایه‌گذار خصوصی داخلی را دشوار می‌سازد،
۶) ضعف زیرساخت حمل‌ونقل سنگین؛ شبکه جاده‌ای موجود برای انتقال ماشین‌آلات سنگین و محصولات میلیون‌تنی نامناسب است،

۷) دور بودن از مراکز صنعتی و فقدان زنجیره تأمین؛ هزینه‌های لجستیک بالا برای واردات تجهیزات و قطعات یدکی،

۸) چالش‌های زیست‌محیطی در منطقه حساس به‌رآسمان و جازموریان؛ هرگونه فعالیت صنعتی بزرگ باید با مطالعات عمیق زیست‌محیطی همراه باشد،

۹) کمبود نیروی متخصص بومی؛ نیازمند برنامه‌ریزی بلندمدت برای آموزش نیروی انسانی است.

ب) راهکارهای کلان و حکومتی

برای عبور از وضعیت فعلی و محقق ساختن ظرفیت‌ها، اقدامات زیر ضروری است:

۱) ارتقاء پروژه‌های مس‌کرور و تیتانیوم کهنوج به «پروژه‌های ملی اولویت‌دار» با پیگیری مستقیم ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی،

۲) تشکیل «کارگروه ویژه رفع موانع زیرساختی جنوب کرمان» با اختیارات تام و با عضویت وزارتخانه‌های صمت، نیرو، راه و نفت برای حل همزمان مسئله آب، برق و راه،

۳) اتخاذ مدل سرمایه‌گذاری مشارکتی دولتی-خصوصی (PPP) یا بی.اوتی (BOT) پیش‌ساخت زیرساخت‌های اساسی (آب و برق) توسط دولت و واگذاری بهره‌برداری از معادن و صنایع فرآوری به بخش خصوصی.

ج) راهکارهای اجرایی و عملیاتی

۱) تدوین «طرح جامع آب معدنی جنوب کرمان»؛ مطالعه و اجرای پروژه انتقال آب از دریای عمان به منطقه با اولویت تأمین آب صنایع معدنی (با امکان شیرین‌سازی)،

۲) ایجاد «منطقه ویژه اقتصادی معدنی-صنعتی جنوب کرمان» در محدوده‌ای که دسترسی به آب انتقالی و برق داشته باشد، با قوانین و مشوق‌های ویژه صادراتی،

۳) جذب سرمایه‌گذار خارجی از طریق دیپلماسی فعال؛ هدف‌گذاری کشورهای دارای فناوری (مثل روسیه، چین) یا نیازمند منابع معدنی (کشورهای توسعه‌یافته)،

۴) راه‌اندازی «پارک علم و فناوری مواد معدنی پیشرفته» با همکاری با دانشگاه جیرفت برای پژوهش در حوزه فرآوری تیتانیوم و مس،

۵) آغاز پروژه آموزشی بلندمدت؛ توسعه دانشکده مهندسی معدن و فرآوری مواد در دانشگاه جیرفت از هم‌اکنون برای تربیت نسل آینده متخصصان بومی.

نتیجه‌گیری

جنوب استان کرمان بر روی یک صندوق ذخیره ملی از فلزات استراتژیک قرن بیست‌ویکم ایستاده است. تحول این منطقه از وضعیت «معدن خیز محروم» به «قطب صنعتی پیشرو»، نیازمند یک تغییر پارادایم و عزم جهادی است. این مسیر تنها با مدیریت هوشمندانه، سرمایه‌گذاری کلان و اولویت‌دهی ملی قابل دستیابی است. زمان آن فرا رسیده که به جای خام‌فروشی منابع، صنعت و تکنولوژی را به جنوب کرمان بیاوریم و این منطقه را به کانون تولید ثروت و اشتغال پایدار تبدیل کنیم. آینده درخشان جنوب کرمان در گرو تصمیمات امروز ماست. III